

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ
„UWARUNKOWANIA I KIERUNKI ZMIAN ZASIĘGU
GEOGRAFICZNEGO RYNKU MLEKA SUROWEGO W POLSCE”

Głównym problemem badawczym podjętym w niniejszej pracy było określenie zasięgu geograficznego rynku mleka surowego w Polsce. Podstawą realizacji celu głównego było przeprowadzenie analizy zasięgu geograficznego przy wykorzystaniu różnych metod ilościowych w ujęciu dynamicznym, a także określenie przyszłych kierunków jego zmian.

Badania przeprowadzone były w dwóch etapach. W pierwszym etapie odnoszącym się do oceny zasięgu geograficznego rynku, obiektem badawczym był rynek mleka surowego. Został on wybrany w sposób celowy ze względu na następujące cechy: znaczącą pozycję sektora w polskim agrobiznesie i w Unii Europejskiej, bardzo niską podatność transportową i magazynową surowca, codzienną produkcję i konieczność bardzo częstych dostaw, liczne przeobrażenia w sektorze obejmujące między innymi zmiany w przestrzennej koncentracji produkcji. W drugim etapie badań odnoszącym się do identyfikacji powiązań organizacyjno - transportowych uwzględniono sześć zakładów mleczarskich, należących do czterech spółdzielni. Zakłady przetwórstwa mleka wybrane zostały w sposób celowy na podstawie kryterium lokalizacji zakładów i obszaru zwózki mleka w różnych regionach pod względem rozwoju towarowej produkcji mleka. W pracy wykorzystano następujące metody gromadzenia materiału badawczego: metodę studiów literaturowych, metodę dokumentacyjną oraz metodę sondażu diagnostycznego. Do opracowania zebranego materiału badawczego wykorzystano trzy grupy metod ilościowych: metody delimitacji rynku geograficznego (metoda Elzinga-Hogarty, kointegracja cen, przyczynowość Grangera), metody opisu statystycznego oraz przeprowadzono symulacje.

Przeprowadzone w pracy badania empiryczne pozwoliły zweryfikować postawione w pracy hipotezy i cele badawcze oraz sformułować wnioski końcowe. Przewidywano, że zasięgu geograficznego rynku mleka surowego w Polsce nie należy traktować jako krajowego, jak często przyjmuje się *implicite* w badaniach, co wyrażono w hipotezie pierwszej, zakładającej, że rynek mleka surowego w Polsce ma zasięg regionalny. Na podstawie metody Elzinga-Hogarty wskazano istnienie odrębnego geograficznego rynku mleka na poziomie co najwyżej narodowym. Badanie zasięgu przy wykorzystaniu metody kointegracji cen pozwoliło określić jego charakter jako regionalny. W analizie wyrównywania się cen z uwzględnieniem kosztów transportu również określono zasięg geograficzny rynku mleka surowego jako regionalny. Dlatego też należy uznać, że hipoteza pierwsza została potwierdzona.

W pracy została potwierdzona również hipoteza druga, głosząca, iż występowanie ogniwa pośredniego w mlecznym łańcuchu dostaw między sektorem produkcji a sektorem przetwórstwa mleka przyczynia się do rozszerzania zasięgu geograficznego. Wskazują na to badania powiązań-organizacyjnych zakładów mleczarskich, przeprowadzone symulacje uwzględniające ogniwa pośrednie, na podstawie których przeprowadzono analizę wyrównywania się cen skupu mleka po uwzględnieniu kosztów transportu.

Zagadnienie delimitacji rynków na przykładzie rynku mleka surowego jest niezwykle interesującym i złożonym zagadnieniem badawczym. Dlatego też niniejsza rozprawa nie wyczerpuje w pełni tej problematyki, mimo że wykorzystano w niej szereg metod badawczych. Przeprowadzone w dysertacji rozważania, zarówno teoretyczne, jak i empiryczne, mogą stanowić inspirację do dalszych prac z tego zakresu.

Słowa kluczowe: rynek mleka surowego, zasięg geograficzny, metoda Elzinga-Hogarty, kointegracja cen, przyczynowość Grangera, transport mleka.